

- *Про Національну доповідь НАН України «Євроатлантичний вектор України» (доповідач — академік НАН України С.І. Пирожков)*
- *Спадщина Г.С. Сковороди і сучасність (до 300-річчя від дня народження) (доповідач — член-кореспондент НАН України А.М. Єрмоленко)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

26 лютого 2020 року

На засіданні Президії НАН України 26 лютого 2020 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали доповідь віцепрезидента НАН України академіка НАН України **Сергія Івановича Пирожкова** про основні положення Національної доповіді НАН України «Євроатлантичний вектор України» (стенограму див. на с. 60).

Політична, економічна та безпекова турбулентність сучасного світу, в якому спостерігається доволі виражена суперечність інтересів різних міжнародних об'єднань, посилення глобальної економічної конкуренції і протистояння, прояви великодержавної агресії, зумовлює вибір Україною євроатлантичного вектора з акцентом на внутрішні зміни, коли реформи здійснюються не для зовнішньої оцінки, а для виживання і розвитку її як суб'єкта історії, створення належних передумов для успішної реалізації власного цивілізаційного проекту.

На сучасному етапі простежується тенденція до об'єднання курсу на європейську та атлантичну інтеграцію України, що відображує масштабні цивілізаційні зрушення, якими супроводжуються реформи на шляху України до ЄС та НАТО. Йдеться про впровадження європейської моделі розвитку, стандарти якої презентують, втілюють, просувають та захищають ЄС і НАТО.

Євроатлантична інтеграція України має спиратися на детально розроблену правову базу, чітке розуміння етапності та логіки процесу набуття членства в євроатлантичних структурах, стратегічне планування та наукове осмислення цих процесів, що дозволить коригувати їх перебіг та мінімізувати негативні наслідки для України, враховуючи участь держави у збройному конфлікті.

У доповіді розглянуто питання світоглядної, духовно-культурної спорідненості України та євроатлантичної спільноти, ціннісних засад і органічного зв'язку української та західноєвропейської ідентичності, цивілізаційної суб'єктності та суверен-

Доповідь академіка НАН України Сергія Івановича Пирожкова

нітету Української держави. Розкрито особливості сприйняття українським суспільством євроатлантичного вектора, динаміку ставлення населення до вступу України до ЄС і НАТО.

Особливу увагу приділено висвітленню європейських стандартів та забезпеченню в процесі євроатлантичної інтеграції України відповідності політичних, економічних, гуманітарних, безпекових і правових аспектів євроатлантичного курсу держави зазначеним стандартам. Показано здобутки і недоліки державної політики щодо євроатлантичної інтеграції, пов'язані з цим ризики та загрози, шляхи подолання сепаратистських тенденцій. На основі аналізу зарубіжного досвіду розглянуто перспективи набуття Україною членства в НАТО та ЄС.

Євроатлантичний вектор України передбачає цивілізаційну взаємодію з євроатлантичною спільнотою на основі партнерства і забезпечення національних інтересів. Цей шлях означає не просто входження «під парасольку» союзів або альянсів, а передусім якісні інноваційні зміни в українському суспільстві, які є органічними для нашої ментальності і сенс яких полягає у підвищенні суб'єктності нашої країни у світі і реальному поліпшенні життя людей. Саме тому євроатлантичне спрямування України не зводиться лише до членства в Євросоюзі чи НАТО, це набагато складніший процес ментально-цивілізаційних перетворень, що стає умовою забезпечення суверені-

тету країни в багатополосному турбулентному світі.

Наголошено, що в процесі розроблення нової державної стратегії відносин з НАТО варто враховувати, що вступ до Альянсу є не самоціллю, а інструментом забезпечення обороноздатності, мирного існування, територіальної цілісності й незалежності України, передусім у контексті протистояння російській агресії. З огляду на це у відносинах з НАТО слід робити акцент на отриманні більш масштабної, конкретної допомоги у розбудові вітчизняного оборонного потенціалу. Разом з тим необхідно значно активізувати внутрішні перетворення, зокрема зміцнення демократичних інститутів, забезпечення верховенства права, подолання корупції, а також реформування сектору безпеки і оборони як основи успішної інтеграції країни в євроатлантичні структури.

Відповідно формула конструктивної стратегії євроатлантичної інтеграції України може бути така: від інноваційного розвитку у взаємодії з міжнародними партнерами на основі спільних цінностей та з урахуванням динаміки їх геополітичних інтересів до інтеграції як суб'єкта в євроатлантичну спільноту.

У підготовці Національної доповіді брали участь фахівці Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Інституту соціології НАН України, Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України», Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. Доповідь є інтегрованим результатом наукових досліджень, виконаних у межах дослідницьких проєктів установ НАН України в галузі соціогуманітарних наук у 2019 р. (розпорядження Президії НАН України від 31.05.2019 № 333).

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон; президент громадської організації «Українська асоціація зовнішньої політики», Надзвичайний і Повноважний Посол України В.Д. Хандогій; директор Національного інституту стратегічних досліджень доктор політичних наук, професор О.В. Литвиненко; заступник Міністра закордонних справ України, Надзвичайний і Повно-

важний Посол України Є.В. Божок; почесний директор Інституту археології НАН України академік НАН України П.П. Толочко; перший віцепрезидент НАН України академік НАН України В.П. Горбулін; академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтев; завідувач відділу Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України академік НАН України А.Г. Білоус; президент Національної академії педагогічних наук України академік НАН України, академік НАПН України В.Г. Кремень.

Оцінюючи колективну працю науковців Академії, Президія НАН України зауважила, що вона є вагомим фаховим внеском у проведення загальнонаціональних дискусій та пошук суспільного консенсусу із зазначених питань. Наведені в доповіді висновки щодо політико-правових та соціокультурних аспектів євроатлантичної інтеграції України, пропозиції та рекомендації фахівців НАН України щодо розроблення стратегії входження держави в євроатлантичний цивілізаційний простір мають важливе науково-теоретичне і практичне значення.

Було висловлено думку, що доповідь заслуговує на високу оцінку і виконавці мають у стислі строки представити її органам державної влади України та громадським організаціям, а також широко висвітлити у засобах масової інформації.

* * *

Далі учасники засідання заслухали доповідь директора Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України члена-кореспондента НАН України **Анатолія Миколайовича Єрмоленка** на тему «Спадщина Г.С. Сковороди і сучасність (до 300-річчя від дня народження)» (стенограму див. на с. 68).

3 грудня 2022 р. виповнюється 300 років від дня народження Григорія Савича Сковороди — видатного українського мислителя, філософа, поета, перекладача і музиканта. Він став легендою ще за життя, і хоча його твори тоді не друкувалися, рукописи читали, зберігали

Доповідь члена-кореспондента НАН України Анатолія Миколайовича Єрмоленка

й переписували. Складені ним вірші та пісні поширювалися і з часом стали сприйматися як народні. Пам'ять про Г.С. Сковороду зберігалася з покоління в покоління на Слобожанщині, підтримуючи серед місцевого дворянства інтерес до українських старожитностей та стимулюючи культурний і освітній розвиток регіону.

Предметом наукового дослідження творчість Г.С. Сковороди стає після видання першого академічного зібрання його творів, здійсненого до 100-річчя від дня його смерті академіком Д.І. Багалієм (Харків, 1894).

В добу національного відродження XIX–XX ст. Г.С. Сковорода був одним із символів України. Його ім'я посідає ключове місце серед видатних діячів минулого, які збагатили філософську думку та літературу України і заклали основи української культурної традиції.

Значущість постаті Г.С. Сковороди для української інтелектуальної історії в 1960–1980-х роках сприяла розвитку академічних досліджень з історії його alma mater — Києво-Могилянської академії та її значення для української культури й освіти, що зрештою заклало основу для її відновлення як освітнього закладу на початку 1990-х років.

Зі здобуттям Україною незалежності постать Г.С. Сковороди стає невід'ємним елементом української національної ідентичності, його твори вивчають у школах та університетах, його ім'ям називають вулиці в населених

пунктах усіх регіонів України. Ім'я Г.С. Сковороди присвоєно Інституту філософії НАН України та двом педагогічним університетам — Харківському і Переяслав-Хмельницькому. Його творчість широко вивчають, регулярно проводяться тематичні наукові конференції. Музейні комплекси, присвячені Г.С. Сковороді, в Переяславі-Хмельницькому та Сковородинівці є не лише популярними туристичними локаціями, а й осередками культурного життя.

НАН України посідає лідерські позиції у збереженні та дослідженні спадщини видатного українського мислителя. Обидва повні видання творів Г.С. Сковороди (1961 і 1973) підготовлено зусиллями співробітників Інституту філософії АН УРСР. Видатну роль у цій справі відіграли академіки В.І. Шинкарук і М.М. Сулима, а також І.В. Іваньо, М.В. Кашуба, О.В. Мишанич, І.А. Табачников та багато інших. Книга багаторічного директора Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України академіка НАН України М.В. Поповича «Григорій Сковорода: філософія свободи» (2008) стала важливим етапом осмислення творчості Г.С. Сковороди та розбудови культурної ідентичності незалежної України.

Постаттю та творчістю Г.С. Сковороди активно цікавляться й зарубіжні учені, книги про нього і окремі його твори публікують англійською, німецькою, французькою, італійською, польською, російською та іншими мовами. Завдяки співпраці науковців НАН України, Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди та Канадського інституту українських студій у 2011 р. було видано «Повну академічну збірку творів» Г.С. Сковороди за редакцією Л.В. Ушкалова.

З метою гідного вшанування на державному рівні 300-річчя від дня народження Г.С. Сковороди НАН України звернулася з відповідним клопотанням до Президента України (лист від 11.02.2020 № 121/201-2).

Водночас сучасний етап розвитку сковородинознавства характеризується потребою уточнити й переглянути окремі сторони життя і творчості Г.С. Сковороди в сучасному контексті, зокрема містично-релігійний аспект

його творчості, її зв'язок з античною культурою, місце в різноголосі європейської філософії того часу, що може істотно увиразнити наші уявлення не лише про Г.С. Сковороду, а й про інтелектуальну історію України в європейському контексті.

З огляду на непересічне значення спадщини Г.С. Сковороди для сучасності, а також з метою вшанування пам'яті видатного мислителя, Президія НАН України постановила забезпечити протягом 2020–2022 рр. науковий, бібліографічний та технологічний супровід формування електронного порталу «Сковородіана» з представленням в оцифрованому вигляді всіх видань творів Г.С. Сковороди та праць про нього з пошуковим апаратом та інтерфейсами українською і англійською мовами.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- присвоїли звання «Почесний доктор Національної академії наук України» голові науково-технічної ради ПрАТ «Укргідроенерго» кандидату технічних наук, професору **Поташнику Семену Ізраїльовичу** за вагомий внесок у розвиток науки, суспільний прогрес, забезпечення миру, взаєморозуміння й співробітництва між народами;
- з метою збереження наявного рівня регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин в установах, організаціях і на підприємствах НАН України прийняли рішення продовжити протягом 2020 р. дію галузевої угоди між Національною академією наук України і Профспілкою працівників Національної академії наук України на 2018–2019 роки;
- ухвалили список молодих вчених НАН України, які стали переможцями конкурсу на здобуття стипендії Президента України для молодих вчених на поточні вакансії;
- підтримали проєкт Звіту про діяльність Національної академії наук України у 2019 р. й доручили головному вченому секретарю НАН України академіку НАН України В.Л. Богданову доопрацювати і забезпечити його розсилання науковим установам та членам Національної академії наук України;
- схвалили програму та план заходів з організації і проведення звітних сесій загальних зборів відділень НАН України та Загальних зборів НАН України, які відбудуться 13–14 квітня 2020 р.;
- погодили квоти делегування наукових працівників наукових установ НАН України, що входять до

складу відділень НАН України, та установ при Президії НАН України для участі в сесії Загальних зборів НАН України 14, 15 та 17 квітня 2020 р.;

- заслухали інформацію академіка-секретаря Відділення біохімії, фізіології та молекулярної біології НАН України, директора Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України академіка НАН України С.В. Комісаренка про поширення й ризики нового коронавірусу COVID-19 та активну участь установ НАН України у роботі з розроблення заходів з подолання загрози захворювання;

- затвердили головним редактором журналу «Процеси лиття» завідувача відділу Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України академіка НАН України В.І. Дубоделова й оголосили подяку члену-кореспонденту НАН України А.В. Нарівському за плідну працю на посаді головного редактора цього журналу;

- затвердили головним редактором журналу «Мовознавство» завідувача відділу Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України члена-кореспондента НАН України О.О. Тараненка та оголосила подяку академіку НАН України В.Г. Скляренку за плідну працю на посаді головного редактора цього журналу;

- у зв'язку з 90-річчям від дня народження академіка НАН України Є.Ф. Шнюкова та враховуючи його вагомий особистий внесок у розвиток морської геології в Україні постановили видати в серії «Бібліографія вчених України» книгу «Євген Федорович Шнюков».

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Затверджено:

- доктора економічних наук **Обиход Ганну Олександрівну** на посаді заступника директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»;

- члена-кореспондента НАН України **Майбороду Олександра Микитовича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України;

- кандидата технічних наук **Кононенко Ганну Андріївну** на посаді ученого секретаря Інституту чорної металургії ім. З.І. Некрасова НАН України;

- кандидата історичних наук **Перевезія Віталія Олександровича** на посаді ученого секретаря Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України;

- **Соснова Олександра Сергійовича** на посаді заступника директора з науково-технічної роботи Державної установи «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України».

Погоджено призначення:

- доктора економічних наук **Пугачової Марини Володимирівни** на посаду головного наукового співробітника Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України.

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- директора Навчально-наукового центру «Фізико-хімічне матеріалознавство» НАН України члена-кореспондента НАН України **Макару Володимира Арсенійовича** за багатолітню плідну працю вченого фізика і матеріалознавця, знаного педагога і вихователя наукової зміни та вагомий творчі здобутки.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- головного наукового співробітника Інституту економіки промисловості НАН України доктора економічних наук, професора **Булєєва Івана Петровича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомий внесок у розвиток досліджень проблем економіки підприємств;

- директора Інституту соціології НАН України академіка НАН України **Ворону Валерія Михайловича** за багатолітню невтомну наукову і науково-організаційну працю та вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної соціологічної науки.

Відзнакою НАН України «За сприяння розвитку науки» нагороджено:

- голову Спілки жінок України **Орлик Марію Андріївну** за плідну невтомну державну і громадську діяльність та багатолітнє сприяння розвитку науки і культури в Україні.

Подякою НАН України відзначено:

- завідувача відділу Інституту імпульсних процесів і технологій НАН України кандидата технічних наук **Богуславського Леоніда Зіновійовича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю та вагомий особисті здобутки у галузі імпульсних електротехнічних систем;

- президента Української вільної академії наук у США професора **Кіпу Альберта** за багаторічну невтомну працю вченого-літературознавця і громадського діяча, вагомий особистий внесок в організацію співпраці іноземних і українських науковців та активне сприяння популяризації здобутків української науки і культури.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

• завідувача відділу Інституту соціології НАН України доктора соціологічних наук **Резніка Володимира Станіславовича** за багатолітню плідну наукову і педагогічну працю в галузі соціології і суміжних соціальних дисциплін та вагомі творчі здобутки;

• трудовий колектив Криворізького природничо-наукового ліцею за високопрофесійну педагогічну працю, створення умов для інтелектуального, духовного і творчого розвитку учнівської молоді та багатолітню плідну співпрацю з Національним центром «Мала академія наук України» МОН України та НАН України.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик